

УДК: 378.013+332.45+330.092+332

КОСТЕНКО Р.В., канд. пед. наук, в.о. доцента
Одеська філія приватного вищого навчального закладу «Європейський університет»

ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ ЗНАНЬ ПРО ВАЛЮТНИЙ РИНОК ТА БІРЖОВІ ВАЛЮТНІ ОПЕРАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті розкрито методичні засади формування у майбутніх економістів знань про валютний ринок та біржові валютні операції. Наголошується на тому, що для успішного здійснення професійної діяльності на валютному ринку майбутні економісти повинні оволодіти необхідними знаннями про валютний ринок, біржові операції, портфельний аналіз, портфельне інвестування та ін.

Ключові слова: майбутні економісти, професійна підготовка, валютний ринок, портфельний аналіз, біржові операції.

The article demonstrates methodical bases of formation at the future economists of knowledge about the currency market and exchange currency operations. For successful realization of professional activity in the currency market the future economists should take possession of necessary knowledge of the currency market, exchange operations etc.

Keywords: future economists, vocational training, currency market, exchange operations.

Вступ. На сучасному етапі розвитку нашого суспільства постає необхідність в удосконаленні професійної підготовки майбутніх економістів у вищих навчальних закладах. Досить актуальною є проблема професійної підготовки майбутніх економістів до роботи на валютному ринку.

Вченими ґрунтовно досліджено різні аспекти професійної підготовки майбутніх економістів. Так, Є.А. Іванченко [2] займалась дослідженням проблем професійної мобільності майбутніх фахівців. М.Т. Левочко [4] ґрунтовно дослідила теоретичні та методичні проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців економічної галузі. Р.С. Корнев [3] досліджував проблему підготовки майбутніх економістів-аграрників до професійної інформаційної діяльності. Дослідженням теоретичних та практичних аспектів професійної підготовки майбутніх економістів займалися Л.С. Пуханова [5], О.Ф. Вербило [1] та ін. Проте проблема професійної підготовки майбутніх економістів до роботи на валютному ринку залишається недостатньо дослідженою як в теоретичному, так і в практичному аспектах.

Постановка завдання. Враховуючи актуальність зазначеної педагогічної проблеми, метою даної статті ставимо розкриття методичних засад формування у майбутніх економістів знань про валютний ринок та біржові валютні операції.

Результати. Професійну підготовку майбутніх економістів до роботи на валютному ринку необхідно розпочати з пояснення їм сутності валютного ринку та механізму дії валютної біржі. В процесі пояснення даного матеріалу студенти повинні засвоїти, що іноземну валюту можна купити або продати на двох валютних ринках: біржовому та позабіржовому (міжбанківському). Велика частка угод з іноземною валютою приходить на позабіржовий ринок. Учасниками угод з валютою на цьому ринку є дилери й брокери, які виконують

замовлення клієнтів. Вони здійснюють угоди з використанням комп'ютерних систем і засобів зв'язку.

Студенти повинні засвоїти, що валютний ринок є сферою економічних відносин, що проявляються при здійсненні операції з купівлі-продажу іноземної валюти та цінних паперів в іноземній валюті, а також операцій з інвестування валютного капіталу. Далі слід пояснити майбутнім економістам, що на валютному ринку зіштовхуються попит в особі покупця й пропозиція в особі продавця. Вони повинні запам'ятати, що на ринку будь-який економічний суб'єкт завжди виступає тільки як продавець або покупець. Кожен з них має свої фінансові інтереси, які можуть збігатися або не збігатися. При збігу інтересів відбувається купівля-продаж валютних цінностей. Після даного пояснення слід підвести студентів до висновку про те, що валютний ринок є своєрідним інструментом узгодження інтересів продавця й покупця валютних цінностей.

Далі слід ввести поняття «комерційний ризик», оскільки будь-яка дія продавця або покупця на ринку пов'язана з комерційним ризиком. Студенти повинні засвоїти, що комерційний ризик являє собою небезпеку можливих втрат від здійснення тієї чи іншої фінансово-комерційної діяльності. Валютний ринок містить також поняття валютного ризику – одержання господарюючим суб'єктом додаткових витрат або доходів залежно від зміни курсів валют.

Після цього слід пояснити майбутнім економістам, що на валютних біржах, які є закритими, укладати валютні угоди для себе й для клієнтів мають право засновники бірж, а також організації, прийняті в члени бірж. Особливу увагу студентів необхідно звернути на учасників валютного ринку. Вони повинні засвоїти, що учасники торгів можуть доручити укладання угод своїм представникам, які називаються дилерами. Після пояснення студентам функцій дилерів, необхідно зазначити, що, дилер на

валютній біржі не має права укладати угоди для себе, він лише представляє учасника торгів, а також, що у біржових торгах учасники можуть укладати угоди з валютою як особисто, так і заочно.

Далі вводиться поняття «клієнт». Студенти повинні запам'ятати, що клієнтом на валютному ринку може бути організація, банк, що має ліцензію на здійснення операцій з іноземною валютою. Клієнт обирає учасника торгів (дилера або брокера), через якого буде здійснюватися угода з покупки або продажу іноземної валюти.

Після цього необхідно пояснити майбутнім економістам порядок укладання угоди між клієнтом і учасником торгів. Вони повинні запам'ятати, що угода про здійснення валютної операції оформляється письмово (письмове поручництво, факс, телекс) або усно, якщо учасник виступає від свого імені з доручення клієнта та за його рахунок. До початку торгів клієнт зобов'язаний заблокувати фінансові засоби для виконання валютної операції, щоб учасник торгів був упевнений у їх наявності. При цьому, слід звернути особливу увагу студентів на те, що учасник торгів несе фінансову відповідальність за невиконання клієнтом своїх зобов'язань.

Також слід звернути увагу майбутніх економістів на те, що покупка або продаж валюти здійснюється учасником торгів на підставі заявки, що представляє клієнт. У заявці вказується ім'я клієнта, його поштова й телеграфна адреси, номери розрахункового й валютного рахунків. У випадку покупки декларується мета використання валюти. Клієнт указує найменування й код валюти, суму покупки (продажу), а також лімітний або поточний біржовий курс. До укладання угоди клієнт повинен відкрити в уповноваженому банку спеціальний рахунок клієнта для обліку іноземної валюти. Уповноважений банк здійснює контроль за цільовим використанням засобів, що перебувають на зазначеному рахунку, враховує надходження й списання фінансових засобів по пред'явленню клієнтом відповідних документів.

Далі слід пояснити майбутнім економістам порядок біржових торгів та сформувані у них відповідні знання про біржу. Вони повинні запам'ятати, що перед початком торгів, не пізніше ніж за одну годину до їх початку, учасники особисто або заочно представляють курсовому маклерові попередні заявки й відомості про наявність засобів на їх кореспондентських рахунках в банках, що їх обслуговують. У заявці учасника торгів вказується сума покупки або продажу іноземної валюти, а також її курс, за яким він готовий купити або продати валюту.

Майбутні економісти повинні засвоїти, що біржові торги на валютній біржі проводяться у формі аукціону, який веде курсовий маклер. Аукціон починається з початкового курсу валюти, у якості якого може використовуватися: курс, зафіксований на попередніх торгах даної валютної біржі; офіційний курс центрального банку.

Вводячи поняття «фіксинг», необхідно пояснити майбутнім економістам, що він характеризується певним курсом іноземної валюти до національної, котрий стає єдиним курсом укладання угод і здійснення розрахунків по них на даних торгах.

Студенти повинні засвоїти, що фіксинг не досягається автоматично, а з використанням маклером певних правил, що дозволяють його встановити. Далі рекомендується розкрити студентам ці правила, які полягають у наступному.

1. Якщо пропозиція перевищує попит, то маклер знижує курс валюти, при цьому зменшується продаж й збільшується обсяг покупки. При перевищенні попиту над пропозиціями маклер, навпроти, підвищує курс іноземної валюти відносно національної, при цьому зменшується обсяг покупки й збільшується обсяг продажу.

2. Не допускається зміна напрямку руху курсу іноземної валюти до національної після першої зміни початкового курсу.

3. Крок зміни курсу іноземної валюти до національної в процесі торгів визначається курсовим маклером і може встановлюватися від 0,1 до 10 одиниць.

4. Додаткові заявки по коректуванню суми покупки або продажу подаються учасниками торгів через своїх дилерів.

Після цього слід звернути увагу майбутніх економістів на порядок реєстрації угод на валютній біржі. Вони повинні запам'ятати, що всі валютні операції учасників торгів повинні бути зареєстровані на валютній біржі із вказівкою: обсягів покупки й продажу іноземної валюти з виділенням операцій, проведених за свій рахунок і з доручення клієнтів; обсягів продажу валюти зі спеціальних рахунків; валютного курсу, за яким укладені угоди; списку клієнтів; цілей покупки клієнтами іноземної валюти (у випадках, передбачених законодавством). Після закінчення біржових торгів укладені угоди слід оформити біржовими свідоцтвами, які підписуються курсовим маклером і учасником торгів [6, с. 240-243].

Після засвоєння майбутніми економістами основних знань про валютний ринок, можна переходити до пояснення їм сутності та структури міжнародного ринку FOREX. По-перше, слід ознайомити студентів з визначенням ринку FOREX. Вони повинні зрозуміти та запам'ятати, що ринок FOREX (FOReign EXchange market) є міжбанківським ринком, що сформувався в 1971 році, коли міжнародна торгівля перейшла від фіксованих курсів валют до плаваючих. Головний принцип на FOREX полягає в обміні однієї валюти на іншу. При цьому курс однієї валюти відносно іншої визначається попитом та пропозицією, тобто обміном, на який згодні обидві сторони.

Далі слід ознайомити майбутніх економістів з основними валютними зонами світового валютного ринку: доларова зона – країни Америки на чолі зі США; стерлінгова зона – Великобританія та її колишні колонії; йенова зона – країни Азії на чолі з Японією; зона євро – країни Західної, Центральної та частково Східної Європи [7].

Значну роль у професійній підготовці майбутніх економістів до роботи на валютному ринку відіграє засвоєння ними торгових стратегій і тактик торгівлі. Тому вивченню студентами даного матеріалу слід приділити особливу увагу. Слід пояснити майбутнім економістам, що торговельні

тактики необхідні для мінімізації ризику проведених операцій і дозволяють не тільки звести ризик до мінімуму, але й максимізувати прибуток. Студенти повинні засвоїти, що існують стандартні ситуації, які показують найкращі шляхи подальшого розвитку, але іноді ситуації складаються таким чином, що для успішного виходу з них потрібні додаткові засоби.

Далі слід ознайомити майбутніх економістів з поняттям «диверсифікація». Студенти повинні засвоїти, що диверсифікованість вкладень є основним принципом портфельного інвестування, сутність якого полягає в тому, що не можна вкладати всі гроші в одну валюту, яким би вигідним це вкладення не здавалося. Тільки така стриманість дозволить уникнути їм катастрофічних збитків у випадку помилки. Диверсифікованість зменшує ризик за рахунок того, що можливі невисокі доходи за однією валютною парою будуть компенсуватися високими доходами за іншими парами. Спрощена диверсифікованість складається просто в розподілі коштів між декількома валютами без серйозного аналізу.

Оскільки на валютному ринку здійснюється не тільки купівля-продаж валюти, а й операції з цінними паперами в іноземній валюті, слід ввести поняття «портфель». Майбутні економісти повинні засвоїти, що портфель – це структура відкритих позицій за цінними паперами (або валютними парами) і коштами на рахунку. Оцінка ефективності портфеля містить у собі періодичну оцінку як отриманої доходності, так і показників ризику, з якими зіштовхується інвестор. При цьому майбутнім

економістам необхідно використати прийнятні показники доходності й ризику, а також відповідні стандарти («еталонні» значення) для порівняння.

Велике значення у професійній діяльності майбутніх економістів на валютному ринку має визначення структури оптимального портфеля. Тому вивченню даного питання слід приділити особливу увагу. Студенти повинні засвоїти, що розв'язок проблеми вибору оптимального портфеля лежить у теоремі про існування ефективного набору портфельів, так званої границі ефективності. Суть теоремі зводиться до того, що будь-який інвестор повинен вибрати із усього нескінченного набору портфельів такий портфель, що:

- 1) забезпечує максимальну очікувану доходність при кожному рівні ризику;
- 2) забезпечує мінімальний ризик для кожної величини очікуваної доходності.

Висновки. Досліджуючи методичні засади формування у майбутніх економістів знань про валютний ринок та біржові валютні операції, доходимо висновку, що для успішного здійснення професійної діяльності на валютному ринку майбутні економісти повинні оволодіти необхідними знаннями про валютний ринок, біржові операції, портфельний аналіз, портфельне інвестування та ін. Перспективами подальших досліджень в даному напрямку є розробка методичних засад професійної підготовки майбутніх економістів до здійснення технічного та фундаментального аналізу валютного ринку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Вербило О.Ф. Теоретико-методологічні засади підвищення ефективності навчання економістів: монографія / О.Ф. Вербило / Кабінет міністрів України; Національний аграрний ун-т. ННІ бізнесу. — К.: НАУ, 2007. — 260 с.
2. Іванченко Є.А. Професійна мобільність майбутніх фахівців: навчально-методичний посібник / Є.А. Іванченко. — Одеса: СМІЛ, 2004. — 120 с.
3. Корнев Р.С. Підготовка майбутніх економістів-аграрників до професійної інформаційної діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 / Корнев Руслан Степанович; Тернопільський національний педагогічний ун-т ім. Володимира Гнатюка. — Т., 2006. — 20 с.
4. Левочко М.Т. Професійна підготовка майбутніх фахівців економічної галузі: теорія, методика, організація: Монографія / М.Т. Левочко. — К.: [Інформ.-аналіт. агентство], 2009. — 499 с.
5. Пуханова Л.С. Передумови особистісно діяльнісного підходу в професійно орієнтованому навчанні теорії ймовірностей і математичної статистики студентів економічного профілю / Л.С. Пуханова // Наукові дослідження – теорія та експеримент 2007: Міжнар. наук.-практ. конф. – Полтава: Інтер Графіка, 2007. – Т.4. – С. 123-124.
6. Резго Г.Я., Кетова И.А. Биржевое дело: учебник / Под ред. Г.Я. Резго. – М: Финансы и статистика, 2003. – 272 с.
7. Marevsky S. FOREX. Foreign Exchange market. [Електронний ресурс] <http://www.forex.net.ru/index.phtml>

